

พุทธวิธีการสื่อสารเพื่อสันติ : วิธีการสื่อสารเพื่อลดการใช้ประทุษวาจาในสังคม

Buddhist Methods of Communication for Peace:

Communication methods for reducing Hate Speech in society

พระปลัดระพิน พุทธิสาโร¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางอันเป็นพุทธวิธีเพื่อกำหนดท่าทีในการแสดงออกต่อการใช้ประทุษวาจา (Hate Speech) จนกระทั่งเป็นการสื่อสารความรุนแรง การศึกษาใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารงานวิจัย และบทความทางวิชาการสะท้อนคิดวิเคราะห์ร่วมกับเหตุการณ์สถานการณ์ปัจจุบันเขียนแบบความเรียงเป็นบทความทางวิชาการ

ผลการศึกษาพบว่า พระพุทธศาสนามีหลักคิด แนวปฏิบัติอันเป็นกลไกเพื่อแสดงท่าที (สติ) ต่อพฤติกรรมอันเป็นประทุษวาจา (Hate Speech) โดยใช้แนวคิดในเรื่องพุทธวิธีการสื่อสารดังปรากฏในอภัยราชกุมารสูตร การลดอคติจากความกลัว โกรธ ความชอบ รวมทั้งใช้หลัก “ศีล-สมาธิ-ปัญญา” เป็นเครื่องคัดกรองต่อความชอบไม่ชอบจนกระทั่งพัฒนาไปสู่การสร้างวาทะกรรมอันเนื่องด้วย Hate Speech จนกระทั่งกลายเป็นความรุนแรงทางความคิดความเชื่อและการกระทำจากประทุษวาจานั้น

คำสำคัญ: พุทธวิธีการสื่อสารเพื่อสันติ, การสื่อสาร, ประทุษวาจา

Abstract

The purpose of this article is to study Buddhist methods to determine the manner of expression towards Hate Speech until violence is communicated. The study uses methods from research papers and academic articles to reflect, analyze, and analyze current situations.

The study found that Buddhism has principles Mechanisms of practice to show the attitude (conscious) to the behavior of verbal abuse (Hate Speech) by using the concept of the means of communication as shown in the Forgiveness of the Royal Children. Reducing prejudice from fear, anger, and liking, including the use of principles "Precepts-Meditation-Wisdom" (Sila, Samadhi, Pannya) is a screening tool for dislike, until it develops into the creation of the Hate Speech discourse, until it becomes violent in thought, beliefs and actions from that speech.

Keywords: Buddhist Methods of Communication for Peace, Communication, Hate Speech

¹ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จ.พระนครศรีอยุธยา

1. บทนำ

ปรากฏการณ์ประทุษวาจาเป็นปรากฏการณ์ร่วมของสังคมนับแต่อดีต จนกระทั่งปัจจุบัน ในพระพุทธศาสนาคำว่า “เดียรถีย์-ฉันทาล-ขอทาน-เป็นทาส” เป็นต้น ล้วนเป็นคำที่ปรากฏในครั้งพุทธกาล หรือคำร่วมสมัย เช่น “สลิม/ควาย/ไร้สมอง/รัฐโจร/ผู้ก่อการร้าย/ประชาชนยังไม่ฉลาด” หรือคำอื่น ๆ อีกจำนวนมาก อันมีฐานของความโกรธเกลียด ไม่ชอบเป็นฐานของการคิดและการสื่อสารอันว่าด้วยประทุษวาจา ประเด็นของการขัดกันมีฐานมาจากการ “แย่งชิง” ผลประโยชน์ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่พัฒนาไปเป็นการเผชิญหน้าในการช่วงชิงเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์นั้น โดยใช้ทั้งวิธีการ เทคนิค เล่ห์เหลี่ยม ผ่านการสื่อสาร การเจรจาต่อรอง กลยุทธ์ หรือใช้เงื่อนไขทางการเมือง และการเมืองระหว่างประเทศ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ หรือผลประโยชน์นั้น แก่ตนเอง หน่วยงาน องค์กร และรัฐชาติ ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหน่วยนั้น ๆ แต่อีกนัยหนึ่งในการได้มานั้นเป็นการสร้างคู่แข่ง คู่ขัดแย้ง หรือการแข่งขันทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดผลหรือผลได้จากกลไกการปฏิบัตินั้น ๆ ทั้งในส่วนของมวลชน การยอมรับ ผลประโยชน์อันพึงได้ในรูปของทรัพย์สิน ดังที่เราได้ยินว่า “กลุ่มทุน/กลุ่มผลประโยชน์/กลุ่มประเทศนิยม/ชาติพันธุ์นิยม/ศาสนานิยม/ชาตินิยม” ดังนั้นในบทความนี้จะได้ศึกษาปรากฏการณ์อันเป็นเหตุนำไปสู่ผลคือการสร้างวาทกรรมของความเกลียดชัง กลายเป็นความขัดแย้ง ความรุนแรง และการเผชิญหน้าทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองระหว่างประเทศ จากฐานคิดทางพระพุทธศาสนาผ่านหลักการมัจฉริยะ ความหวง (ควรละ) อคติ ความลำเอียง (ควรละ) ใช้วิธีการแก้ไขเพื่อให้เกิดความรุนแรงจากวาจาโดยใช้ พุทธวิธีการสื่อสาร (ควรทำให้มี) หลักกาลามสูตร เกณฑ์พิจารณาในการรับข้อมูลอย่างชาญฉลาด (ควรทำให้มี) และการสร้างสมดุลผ่านความรู้ (ปัญญาเสมอกัน) ความเข้าใจที่สมดุลกัน (ทิวี่เสมอกัน) และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมตามกฎเกณฑ์ กฎหมาย กฎศีลธรรมร่วมกัน (ศีลเสมอกัน) ซึ่งจะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เป็นลำดับต่อไป

2. แนวคิด “ความหวง” (มัจฉริยะ) ต่อผลประโยชน์นำไปสู่การสร้างประทุษวาจา

แนวคิดเรื่องผลประโยชน์ หรือหวงผลประโยชน์เชิงบุคคล องค์กร และรัฐ ประเทศชาติ เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องนับแต่อดีต (1) ดังที่พระสูตรกล่าวว่าฝ่ายหนึ่งได้ประโยชน์ อีกฝ่ายหนึ่งก็เสียประโยชน์ด้วย ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ และการจัดสรรผลประโยชน์ การที่ฝ่ายหนึ่งเสียประโยชน์ และมองคู่แข่งเป็นศัตรู จึงหาวิธีการทำให้อีกฝ่ายเสียหาย เสียโอกาส เสียชื่อเสียง ขัดแย้ง ไปจนกระทั่งการทำลาย เป็นต้น (2) สงครามในประวัติศาสตร์ของมวลมนุษยชาติ บทเริ่มและบทจบคือการช่วงชิงเพื่อให้ได้สิ่งที่เรียกว่าผลประโยชน์ทั้งในนามรัฐหรือองค์กร เป็นผลได้คือดินแดนหรือผลประโยชน์ (3) ผลประโยชน์ว่าด้วยการจัดการ การให้ได้มาซึ่งอำนาจ ตำแหน่ง บรรดาศักดิ์ ชั้นยศ จึงเกิดขึ้น และในการช่วงชิง ต้องอาศัยกลไกที่ตัวเองสามารถควบคุมและกำหนดได้ การขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบมีพลังในตัวเอง ซึ่งในบทนี้ จะได้นำแนวคิด “ความหวง-มัจฉริยะ” มาเป็นกรอบมาสะท้อนข้อเท็จจริงได้

1. ความขัดแย้งในเรื่องเขตแดน และแผ่นดิน (มัจฉริยะอาวาส) เป็นสงคราม ความขัดแย้งที่สัมพันธ์กับรัฐ ประเทศชาติ และเขตแดน ดังกรณีพระเจ้าปเสนทิโกศลทำศึกสงครามกับพระเจ้าอชาตศัตรู ผลคือพระเจ้าปเสนทิโกศลแพ้ในสงครามนั้น และกลับไปนอนฝันร้ายหลอนต่อความพ่ายแพ้นั้นตลอด จึงเป็นที่มาของพุทธพจน์ที่ว่า “ผู้ชนะย่อมก่อเวรผู้แพ้ย่อมนอนเป็นทุกข์” (ส.ส. (ไทย) 15/125/146-148; ส.ส. 15/126/148-149; ส.ส.อ. 1/124-125/146-147; ส.ส.ฎ. 1/125-126/198 ; พระมหาพรหมชา ฐมมหาโส ,2557 : 29-54) สงครามอิรัก อิหร่านในช่วง ค.ศ.1980-1988 ดังที่ Murray, Williamson; Woods, Kevin (2014) ได้ทำการศึกษาไว้ในเรื่อง “The Iran-Iraq War: A Military and Strategic History” ที่สงครามความขัดแย้งนี้กินเวลาทอดยาวไป 7 ปี 10 เดือน 1 วัน หรือเหตุการณ์เผชิญหน้าระหว่างประเทศกรณีรัสเซียผนวกไครเมียเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของประเทศ ใน “วิกฤติการณ์ไครเมีย” (Political status of Crimea) ทำให้เกิดการเผชิญหน้าและมาตรการในการคว่ำบาตรรัสเซีย จนกลายเป็นวิกฤติในคาบสมุทรบอลข่าน ดังปรากฏในงานของ Hagendoorn, A.; Linssen, H.; Tumanov, S. V. (2001) ในเรื่อง “Intergroup Relations in States of the former Soviet Union: The Perception of Russians” รวมไปถึงข้อพิพาทเรื่องดินแดนเยรูซาเลมระหว่างอิสราเอลกับชาติอาหรับ และข้อพิพาทระหว่างอิสราเอล กับปาเลสไตน์ (Israeli-Palestinian conflict) ว่าด้วยดินแดนเขตแดนของเวสต์แบงก์และฉนวนกาซา (West Bank,Gaza Strip) ดังปรากฏในงาน Kurtzer, Daniel; Lasensky, Scott; Organization (2008) เรื่อง *Negotiating Arab-Israeli Peace: American Leadership in the Middle East* แม้จะมีความพยายามในการเจรจาสันติภาพแต่ผลก็ไม่ได้เกิดขึ้นเป็นไปตามที่คาดหวังอย่างที่ต้องการให้เป็นคือสันติภาพ ดังนั้นทั้งหมดที่ยกมาล้วนเกิดขึ้นภายใต้แนวคิดความหวงต่อดินแดนหรือเขตแดน ถิ่นที่อยู่ (มัจฉริยะอาวาส) ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ของมวลมนุษยชาติ

2. ความขัดแย้งในเรื่อง ผลประโยชน์ เศรษฐกิจ (ลาภมัจฉริยะ) การแย่งชิงเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์เชิงบุคคล องค์กร รัฐ ประเทศชาติ ทรัพยากรธรรมชาติ อันจะเป็นไปเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ การตั้งกำแพงภาษี การกีดกันทางการค้า การรวมกลุ่มเพื่อผลประโยชน์นามกลุ่มต่าง ๆ เช่น ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community (AEC) สันนิบาตอาหรับ (Arab League) องค์กรกลุ่มประเทศผู้ส่งออกน้ำมัน (Organization of Petroleum Exporting Countries) หรือ โอเปก (OPEC) กลุ่ม G7 (Group of Seven) ASEAN+3 เป็นต้น โดยกลุ่มที่ตั้งขึ้นทั้งหมดล้วนมีฐานคิดในเรื่องการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ โดยมีแนวคิดในเรื่องการกีดกันทางการค้า การตั้งกำแพงภาษี การใช้มาตรการกีดกันทางการค้า การลงทุน เป็นต้น ดังนั้นการเผชิญหน้า สู้ความขัดแย้งแข่งขันในโลกนี้ มีฐานคิดในเรื่องผลประโยชน์ ผลได้แห่งรัฐ เป็นสำคัญ ดังปรากฏในสงครามสมัยใหม่ ที่เราจะพบว่าความขัดแย้งในเรื่องน้ำมัน แหล่งก๊าซธรรมชาติ เขตแดน การค้า ฯลฯ ดังงานของชลลดา สัจจานิตย์ (2552 : 125-134) ในเรื่อง “มาตรการ NTBs; การกีดกันสำคัญต่อผู้ส่งออกไทย – Non-Tariff Barrers (NTBs) : Key Trade Barriers for Thai Exports” ที่ให้แนวคิดในเรื่องการแข่งขันทางการค้าที่ว่า

“...การจัดทำเขตการค้าเสรี หรือ เอฟทีเอ ที่ขณะนี้หลายประเทศได้ให้ความสนใจหันมาเจรจากันมากขึ้น เป็นผลให้กำแพงภาษีที่ประเทศต่าง ๆ สร้างขึ้นเพื่อจำกัดการนำเข้ามีแนวโน้มลดลง กระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของการค้าไร้พรมแดน ถึงกระนั้นก็ตามการ

ส่งออกสินค้าไปยังประเทศคู่ค้า ต้องเผชิญกับการกีดกันทางการค้าในรูปแบบอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการการค้าที่ใช้ประเด็นทางเทคนิคเป็นข้ออ้าง เช่น การกำหนดมาตรฐานสินค้า หรือการกีดกันทางการค้าที่ใช้ประเด็นเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความรับผิดชอบต่อสังคม ฯลฯ มาเป็นข้ออ้างในการลดการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ ซึ่งมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีเหล่านี้มีแนวโน้มจะถูกนำมาใช้มากขึ้นเรื่อย ๆ ในตลาดการค้าโลก โดยที่มาตรการที่คู่ค้านำมาใช้กับผู้ส่งออกไทยจะพบว่า มีทั้งมาตรการในเชิงกว้าง ที่จำแนกเป็นมาตรการและมาตรการในเชิงลึกที่จำแนกเป็นกลุ่มสินค้า จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ส่งออกจะต้องศึกษาข้อมูลและติดตามข่าวสารมาตรการกีดกันการค้ารูปแบบใหม่ ๆ จากประเทศคู่ค้าอย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะได้ปรับกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศได้ทันที่...

ดังนั้นมาตรการต่าง ๆ มีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อาทิ การกีดกันทางการค้าสามารถแบ่งออกเป็น 2 มาตรการใหญ่ คือ มาตรการทางภาษีศุลกากร (Tariff Barriers) และมาตรการที่ไม่มีภาษีศุลกากร (Non-tariff Barriers) หรือเรื่อง ๆ อื่นใด ที่เนื่องด้วยความหวง (มัจฉริยะ) ทางเศรษฐกิจ ผลได้ หรือผลประโยชน์เป็นสำคัญ

3. ความขัดแย้งในเรื่องเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ (กลุ่มมัจฉริยะ) ชาติพันธุ์ที่สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมในมิติของโลกส่วนหนึ่งได้กลายเป็นปัญหา ความขัดแย้งรุนแรง นัยหนึ่งเกิดจากความเชื่อที่แตกต่างในชาติพันธุ์นั้น ๆ ดังกรณีสงครามแย่งน้ำ ของประยูรญาติในครั้งพุทธกาล ที่มีฉากหลังเป็นเรื่องของการเหยียดชาติพันธุ์ (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2543 : ขุททกนิกายคถาธรรมบท เล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 3 หน้า 363) พระพุทธเจ้ากับบทบาทในการเข้าไปห้ามทัพของวิฑูฑณะ ในสงครามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ตากยวงค์ (ขุ.สุ. (บาลี) 25/47/ 25;ขุ.สุ. (ไทย) 25/47/41 ; ขุ.อป.(ไทย) 32/87/577,พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส,2557) หรือความขัดกันว่าด้วยความ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ความเชื่อ และศาสนา ในพื้นที่ทางภาคใต้ของประเทศ ในฟิลิปปินส์ และโรฮิงญา ในประเทศเมียนมาร์ ดังผลการศึกษาของ Yegar, Moshe (2002). "Between integration and secession: The Muslim communities of the Southern Philippines, Southern Thailand, and Western Burma/ Myanmar" หรือเหตุการณ์การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในรวันดา ซึ่งเป็นการสังหารหมู่ชนเผ่าทุตซี (Tutsi) และฮูตู (Hutu) ในประเทศรวันดา โดยสมาชิกรัฐบาลฝ่ายข้างมากที่ส่วนใหญ่เป็นชาวฮูตู ในเหตุการณ์ 100 วัน ตั้งแต่วันที่ 7 เมษายนถึงกลางเดือนกรกฎาคม 2537 มีชาวรวันดาประมาณ 501,000–1,000,000 คนเสียชีวิต ซึ่งเป็น 70% ของชาวทุตซี และ 20% ของประชากรรวมของรวันดา ดังปรากฏในการศึกษาของ Mamdani, Mahmood (2002) เรื่อง "When Victims Become Killers: Colonialism, Nativism, and the Genocide in Rwanda" รวมไปถึงความรุนแรงของอิรักต่อชาวเคิร์ดในอิรัก จากข้อมูลที่ว่า "...ชาวเคิร์ดเป็นปัญหาหอกข้างแคร่ของตุรกีและอิรักมาโดยตลอด ซึ่งชาวเคิร์ดทางตอนเหนือของอิรักนั้นพยายามเรียกร้องเอกราชโดยต้องการแยกตัวออกจากอิรัก ส่วนในตุรกีก็เช่นกัน และเมื่อพวกเคิร์ดก่อการกบฏและลุกฮือก็จะถูกปราบปรามอย่างรุนแรงทั้งในตุรกีและอิรัก..." (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์,2559) หรือในงานของ G.S. Harris. (1977) เรื่อง

“Ethnic Conflict and the Kurds” ก็ให้ข้อมูลที่ไม่ว่าแตกต่างกัน ว่าด้วยความขัดกันในเรื่องชาติพันธุ์ภาษา ศาสนาและความเชื่อเป็นฐานของความแตกต่างและนำไปสู่ความขัดแย้งในประเด็นนี้ด้วยเช่นกัน

4. ความขัดแย้งในเรื่องชนชั้นทางสังคม วรณะ (วัฒนัจฉริยะ) กรณีความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในครั้ง พุทธกาลที่เป็นช่องว่างทางสังคมในช่วงสมัยนั้นผ่านระบบคิดเรื่องวรรณะ (ชนชั้น) ช่องว่างและความแตกต่าง ทางสังคมและชั้นทางสังคม การที่พระพุทธเจ้าออกบวช นัยหนึ่งจึงเป็นการปฏิเสธระบบวรรณะและสร้างความ เสมอภาคในชุมชนสังฆะดังปรากฏ รวมถึงการที่พระพุทธเจ้าแก้ปัญหา ภายในครอบครัวระหว่างพระเจ้าป เสนทิโกศล วาสภขัตติยา และวิฑูละ ภายใต้แนวคิด “เลือดพ่อสำคัญกว่าเลือดแม่” จนกระทั่งเป็นอภัยทาน มีฐานคิดจากความแตกต่างในเรื่องชั้นวรรณะทางสังคม (พระปลัดระพิน พุทธิสาร, 2554) รวมทั้งความหวง ตระหนี่ กีดกัน หรือขัดกันในระบบคิดของวรรณะ ยังปรากฏต่อเนื่องจนกระทั่งปัจจุบัน ดังมีข้อมูลที่บวร โทศรี แก้ว (2559) **ศิววรรณะอินเดียยุคใหม่ ยอมลดชั้นเพื่อให้อยู่รอด** ให้ข้อมูลไว้ว่า

“...ปัญหาสืบเนื่องจากการแบ่งชนชั้นวรรณะในอินเดียปะทุขึ้นมาอีกครั้ง เมื่อชาว “ชาฏ” (Jat) ในรัฐหริยาณา ทางภาคเหนือ ใกล้กรุงนิวเดลี ก่อจลาจลเมื่อสัปดาห์ที่แล้ว มี ผู้เสียชีวิต 19 คน บาดเจ็บหลายร้อยคน นอกจากปิดกั้นถนนและรางรถไฟ ผู้ประท้วงยัง ทำลายคลอง “มูนัค” ที่ใช้ผลิตน้ำประปาป้อนเมืองหลวงกว่า 60% ทำให้ประชาชนกว่า 10 ล้านคน หรือราว 3 ใน 4 ของประชากรกรุงนิวเดลีไม่มีน้ำใช้ ระบบวรรณะเกิดจากพวก “อริยะ” หรือ “อารยัน” เข้าไปรุกราน และทำสงครามกับชนพื้นเมืองเจ้าของถิ่นเดิมใน อินเดีย ซึ่งเรียกว่าพวก “มิลักกะ” (หรือทาสยุ หรือทราวาท) ในยุคโบราณ เมื่อพวกอริยะชนะ สงคราม จึงใช้ศาสนาพราหมณ์เป็นเครื่องมือในการแบ่งวรรณะเป็น 4 วรรณะ เพื่อให้ง่ายต่อ การปกครอง โดยถือว่าแต่ละวรรณะเกิดจากอวัยวะของพระพรหมที่แตกต่างกันและมีหน้าที่ ต่างกัน..”

แนวคิดนี้เกิดจากระบบวรรณะในอินเดียยังคงเข้มแข็ง และมีอิทธิพลต่อความนึกคิดของในสังคม แม้ เวลาจะเปลี่ยนไปจากครั้งพุทธกาลแล้วก็ตาม แต่แนวคิดเรื่องทางวรรณะ ชั้นทางสังคมยังปรากฏอยู่ ดังมีผู้ทำ การศึกษาไว้ อาทิ “ระบบวรรณะ: ปัญหาและทางออก ในมุมมองของ มหาตมะ คานธี และ ดร. บี. อาร์ อัมเบดการ์” (สมหวัง แก้วสุฟอง, 2559 : 121-139) การดำรงอยู่ของระบบวรรณะในสังคมอินเดีย (สมหวัง แก้วสุฟอง, 2561: 115-134) หรือในงานของ อาชวีกริชญ์ น้อมเนียน (2560 : 31-60) เรื่อง “แนวคิดทางสังคม เรื่องอาชีพจากมุมมองเรื่องวรรณะในศาสนาฮินดู” ดังนั้นแนวคิดเรื่องชั้นวรรณะ หรือความห่างชั้นวรรณะ อัน สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำทางสังคม ดังกรณีเหตุการณ์ความรุนแรงในสหรัฐอเมริกา ภายใต้การรณรงค์ Black Lives Matter ก็เป็นภาพตัวอย่างของความเหลื่อมล้ำแตกต่างที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา (Cobb, Jelani, 2016; Nate Cohn and Kevin Quealy, 2020)

5. ความขัดแย้งในเรื่องทฤษฎี หลักการ แนวคิด หลักปฏิบัติ (ธัมมัจฉริยะ) ความขัดกันด้วยความ เชื่อหลักการ แนวคิด ถูกผิด ใช่ ไม่ใช่ จริงแท้ ไม่จริงแท้ **ดังความ** ขัดแย้งในเรื่องการเมือง การปกครอง รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย การเลือกตั้ง ไม่เลือกตั้ง เผด็จการ ประชาธิปไตย เสรีนิยม พุทธแท้ พุทธเทียม สัทธรรมปฏิรูป เรื่องเหล่านี้เป็นการขัดแย้งในเรื่องแนวคิด หลักปฏิบัติ ดังปรากฏในครั้งพุทธกาลจนกระทั่ง

นำไปสู่การสังคายนา และตกเป็นนิกาย (สุรพศ ทวีศักดิ์, 2545 : 82-92) ดังกรณีประเทศไทย ธรรมยุติกนิกาย (ศรีสุพร ช่วงสกุล, 2562 : 54-81) สันติอโศก (จันทรา เสงสมบุรณ์, 2556) ธรรมกาย (ตรี บุญเจือ, 2017) เสือเหลือง เสือแดง (วรรณวิภากร์ มานะโชติพงษ์, 2557) ประชาธิปไตย และความเชื่อต่อประชาธิปไตยที่แตกต่าง (นรพัชร เสางทอง, 2015 : 89-95) เช่นกลไกการแก้ไขรัฐธรรมนูญ การเลือกตั้ง ไม่เลือกตั้ง การรัฐประหารผิดกฎหมาย หรือเป็นการคอร์ปชั่นในเชิงอำนาจ เหล่านี้นำไปสู่การเผชิญหน้ากับความขัดแย้ง รวมไปถึงการใช้ความรุนแรงเหล่านั้นเป็นเครื่องมือ “สื่อ (ไม่) ฆ่า: ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมในยุคดิจิทัล” (วิไลวรรณ จงวิไลเกษม, 2560) ส่งผ่านความรุนแรง เป็นแนวคิด การกระทำเหล่านั้น ดังนั้นแนวคิดเรื่องความหวังต่อความเชื่อ หลักการ หลักคิด ความจริงก็เป็นชุดคิด เหตุผลหนึ่งที่น่าไปสู่ความขัดแย้งและใช้ความรุนแรงต่อกัน ภายใต้แนวคิด “ธัมมัจฉริยะ”

แนวคิดความหวัง ต่อความเชื่อ ความคิด เผ่าพันธุ์ วงศ์ตระกูลชาติพันธุ์ จึงทำให้เกิดพฤติกรรมและการกระทำที่นัยหนึ่งเพื่อรักษา นัยหนึ่งเพื่อปกป้อง นัยหนึ่งเพื่อยืนยันอุดมคติความคิดของตัวเอง ดังนั้นความขัดแย้งเรื่องน้ำมัน เขตแดน ดินแดน ความขัดแย้งเรื่องแหล่งแร่ ก๊าซธรรมชาติ และในความขัดแย้งกันเหล่านั้นที่เกิดขึ้นในปัจจุบันส่วนหนึ่งแก้ไขได้ ส่วนหนึ่งยังไม่มีบทสรุป ส่วนหนึ่งกลายเป็นรวมรุนแรงจากการแก้ปัญหาเสียเอง และผลกระทบที่เกิดขึ้นก็ยังมีอยู่อย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด โดยทั้งหมดเกิดขึ้นภายใต้แนวคิด ความหวัง (มัจฉริยะ)

3. แนวคิดเรื่อง “อคติ” ความลำเอียงสู่กับดักของการใช้ความรุนแรงด้วยประทุษวาจา

ในพระพุทธศาสนามีหลักคิดในเรื่องอคติ เป็นหลักที่พึงละ หรือไม่ควรให้เกิดขึ้น โดย อคติ แปลว่า ไม่ควรถึง หมายถึงไม่ควรประพฤติ ในศาสนาพุทธที่มีพระพุทธเจ้าเป็นศาสดาใช้ในความหมายว่าลำเอียง มี 4 คือ ฉันทาคติ โทสาคติ ภยาคติ โมหาคติ เป็นธรรมของผู้เป็นผู้ใหญ่ควรยึดถือ ส่วนผู้ปฏิบัติธรรมสามารถใช้ในการพิจารณาสรรพสิ่ง ว่าเราเห็นผิดวิปลาสจากความเป็นจริงของสิ่งทั้งปวง เป็นเพราะอคติทั้ง 4 ต่อสิ่งทั้งปวง ซึ่งการจำเพาะเพื่อไปสู่การให้คำอธิบายต่อประทุษวาจา หลักนี้จึงสามารถนำมาประยุกต์ได้ โดยมีเป้าหมายเพื่อลดละ หรือไม่ใช่ข้อปฏิบัติเหล่านี้ โดยมีผลเป็นลดความขัดแย้ง รุนแรง รวมทั้งประทุษวาจาด้วย ซึ่งจะจำแนกได้ คือ

1. ความรักชอบพอใจ (ฉันทาคติ-ควรละ) หมายถึง การเลือกสื่อสาร ใช้ประทุษวาจา บนฐานของความลำเอียงเพราะชอบพอ ถูกใจ พวกเดียวกัน ชาติพันธุ์เดียวกัน เผ่าพันธุ์เดียว ศาสนาเดียวกัน มีผลประโยชน์ระหว่างประเทศด้วยกัน เมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงขัดแย้ง จึงนำไปสู่การสร้างประทุษวาจาผ่านชุดความคิดที่อาจไม่จริง ไม่มีประโยชน์ ไม่ใช่ความจริงแท้ เป็นผลเสียต่ออีกฝ่ายหนึ่ง แต่ตัวเอง กลุ่มตัวเองพวกตัวเอง ได้ประโยชน์ ใช้การสื่อสารผ่านความชอบ และไม่ชอบ เป็นฐานในทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งควรลด หรือไม่ควรให้เกิดขึ้น

2. ความโกรธเกลียด (โทสาคติ-ควรละ) หมายถึง การเลือกสื่อสาร ใช้ประทุษวาจา บนฐานของความลำเอียงเพราะโกรธหรือชิงชัง ความโกรธนำไปสู่ความไม่ชอบ ไม่พึงใจ และไม่เป็นที่ชอบใจ นำไปสู่การ

สร้างวาทะเพื่อลดทอนความน่าเชื่อถือ หรือแสวงหาวิธีการในสร้างความไม่ชอบธรรม ดังกรณีการใช้ประเด็นทางการเมืองเพื่อตีโต้อีกฝ่าย เพื่อลดความชอบธรรมของอีกฝ่าย ดังนั้นแนวคิดเรื่องวิ่งไล่ลุง (ฝ่ายต่อต้าน) วิ่งเชียร์ลุง (ฝ่ายสนับสนุน) หรือการสร้างวาทะกรรมทางการเมืองระหว่างประเทศ ทำให้เกิดการลดทอนความดี ความงามและความเชื่อของแต่ละคน โดยมีฐานของความเกลียด โกรธ มีเป้าหมายเป็นการลดความชอบธรรมของฝั่งตรงข้าม และสร้างความชอบธรรมให้แก่ฝั่งตนเอง ในประเด็นของความน่าจะเป็นไปได้ดังปรากฏ

3. ความลำเอียงเพราะหลง (โมหาคติ-ควรละ) หรือ ความลำเอียงเพราะความเขลา หมายถึง การเลือกสื่อสาร ใช้ประทุษวาจา บนฐานของความเข้าใจผิด รับข้อมูลมาไม่เพียงพอ คลาดเคลื่อน หรือเลือกที่จะเชื่อเฉพาะที่ตนเองชอบใจ พอใจ หรือต้องการ ดังปรากฏประทุษวาจา **“ควาย-เหลือง/แดง” “สลิม”** ซึ่งคำประทุษวาจาเหล่านี้เกิดขึ้นบนฐานของโมหาคติ อันว่าด้วยการเลือกที่จะเชื่อข้อมูลบนฐานของความพึงใจของตนเองเป็นสำคัญ จัดเป็นความลำเอียงหลงในข้อมูลหรือความต้องการของตนเองเป็นสำคัญ ที่สัมพันธ์กับข้อมูลไม่เพียงพอ ข้อมูลที่ต่างฝ่ายต่างนำเสนอไม่เพียงพอ ที่จะนำไปสู่การตัดสินใจได้อย่างชาญฉลาด เป็นต้น

4. ความกลัวต่อภัยที่จะเกิดขึ้น (ภยาคติ-ควรละ) หมายถึง การเลือกสื่อสาร ใช้ประทุษวาจา บนฐานของ ความกลัว มีฐานของความกลัวเป็นฐานคิด กลัวถูกจับ กลัวผิดกฎหมาย กลัวอีกฝ่ายที่มีพวกมากกว่า จะมาทำร้าย ไม่พูดความจริง เพราะกลัวผู้มีอิทธิพล หรือความกลัวหากพูดไปแล้วฝ่ายตนจะเสียประโยชน์ หรือพูดสื่อสารไปแล้วจะทำให้อีกฝ่ายได้ประโยชน์ ฐานของความกลัว ต่อสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ทำให้การสื่อสารคลาดเคลื่อน รวมไปถึงการสร้างวาทะกรรม ประทุษวาจาเพื่อให้อีกฝ่ายเสียประโยชน์ หรือลดความชอบธรรมของอีกฝ่าย ซึ่งนำไปสู่การสร้างวาทะกรรมหรือความเชื่อ อันเป็นเหตุผลไปสู่การใช้ความรุนแรง โดยมีฐานของความกลัวดังปรากฏในสถานการณ์ของการเมืองทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศ ดังปรากฏและสามารถทวนสอบได้ด้วยเช่นกัน

ความลำเอียงบนฐานของ อคติ ความลำเอียง หรือการฝักใฝ่ฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งเพียงเพราะความรู้สึกนึกคิดในอีกแบบหนึ่งนำไปสู่การสร้างชุดความเชื่อและวาทะกรรม ทั้งชอบ ไม่ชอบ เกลียด ดังปรากฏในส่วนองประทุษวาจา ดังนั้นวิธีการตามแนวพุทธศาสนาที่ต้องลดแนวคิดเหล่านี้ไม่ให้เกิดขึ้นจนกระทั่งนำไปสู่การประดิษฐ์สร้างชุดวาทะกรรมอันเป็นปัจจัยนำไปสู่การต่อต้านในที่สุดด้วย ดังมีงานวิจัยที่ได้ทำการศึกษาถึงอคติและใช้การลด หรือการควบคุมโดยมีเป้าหมายเพื่อคุณภาพของสมาชิกในชุมชน สังคมนั้น เพื่อการอยู่ร่วมกันมีเป้าประสงค์เป็น **“สงบสันติ”** ดังปรากฏในงานของ พุฒิชาดา จันทะคุณ เสรี ชัดรัมย์ วิทวัส เพ็ญภู (2562 : 189-196) ในเรื่อง **“อคติความสนใจ: “สิ่งที่ฉันเชื่อว่าเป็นความจริง”** ที่เสนอผลการศึกษาว่า อคติความสนใจเกี่ยวข้องกับกรณีที่คนเรามีแนวโน้มที่จะให้ความสนใจกับบางสิ่งบางอย่าง แต่ในขณะเดียวกันนั้นก็ไม่น่าสนใจสิ่งที่อยู่รอบตัวอื่นๆ ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นจากอคติความสนใจนี้ ไม่เพียงมีแต่สิ่งที่บุคคลรับรู้ในสภาพแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจด้วยเช่นกัน จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า มีงานวิจัยจำนวนมากที่แสดงให้เห็นถึงภัยคุกคามที่เกิดจากการมีอคติความสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ที่มีความผิดปกติทางด้านอารมณ์และความวิตกกังวล ในบทความนี้ผู้เขียนได้ทบทวน บทความ งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับอคติความสนใจ โดยได้นำเสนอความหมาย แนวคิด ลักษณะเด่นของการประเมิน และวิธีการ

ฝึกอบรมเพื่อลดอคติความสนใจเพื่อช่วยให้ผู้ที่มีความผิดปกติทางด้านอารมณ์มีการพัฒนาเกี่ยวกับกระบวนการรับรู้ที่นำไปสู่กระบวนการตัดสินใจที่ดียิ่งขึ้น

หรือในงานของ อัครวิน เนตรโพธิ์แก้ว (2557 : 19-32) ในงานวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมสื่อสังคมกับประชาคมออคติ” ที่เสนอผลการศึกษาว่า

“...สื่อใหม่ที่เกิดจากเทคโนโลยีดิจิทัล ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและการสื่อสารมากขึ้น ด้วยการหลอมรวมการสื่อสารมวลชน คอมพิวเตอร์ และโทรคมนาคมเข้าด้วยกัน จึงทำให้ภูมิทัศน์ของการสื่อสารในยุคสังคมสารสนเทศเปลี่ยนไปอย่างมาก กระนั้นสื่อใหม่ที่ต่อยอดกลายเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ ยังทำให้มนุษย์สร้างกำแพงรับข้อมูลข่าวสารขึ้นมาด้วย เพราะเลือกเฉพาะสิ่งที่ตอกย้ำกับความเชื่อเดิม จนอาจยิ่งบ่มเพาะความคิดสุดโต่งเพิ่มขึ้นไปอีก ที่สำคัญ ยังถูกแพร่กระจายตัวออกไปได้มากมายอย่างรวดเร็ว สื่อสังคมรวบรวมกลุ่มเพื่อนๆ จนกลายเป็นสาธารณชนใหม่ที่เกิดมาจากทุกย่างก้าวชีวิต ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันเป็น “อิตตาสาธารณะ” ของแต่ละบุคคลที่มีจำนวนนับร้อยพันหรือมากกว่านั้น เครือข่ายสังคมออนไลน์นี้มีที่มาจากทางเลือกของแต่ละบุคคล จนกระทั่งนำไปสู่การประกอบสร้าง “ประชาคมออคติ” ซึ่งเพื่อนหรือสมาชิกส่วนใหญ่มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ถึงขั้นปิดกั้นและปฏิเสธความคิดต่าง รวมทั้งเป็นเหตุนำไปสู่การเกลียดชัง การใช้วาจาเพื่อความเกลียดชัง ตลอดจนความขัดแย้งแตกแยก หากสื่อสังคมจะเป็นนวัตกรรมที่สร้างสรรค์อย่างแท้จริง มนุษย์ควรเรียนรู้และเปิดใจให้กว้าง เพื่อรับข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างหลากหลายยิ่งขึ้น พร้อมกับสนับสนุนส่งเสริมสันติสนทนา โดยหันมาร่วมกันสร้างพื้นที่อุดมปัญญาผ่านนวัตกรรมสื่อสาร...”

รวมทั้งในงานของ ชลัท ประเทืองรัตนา (2556 : 115-122) ในบทความเรื่อง “การรับรู้ที่ผิดพลาดและความคิดแบบมีอคติ ในการเจรจาไกล่เกลี่ย : จัดการอย่างไรดี ?” ที่ในการศึกษามุ่งวิธีการทำความเข้าใจต่อการรับรู้ (Perception) ที่ผิดพลาด และความคิดแบบอคติ (Cognitive Biases) ซึ่งเกิดขึ้นได้ในการเจรจาไกล่เกลี่ย เนื่องจากมนุษย์ผ่านกระบวนการหล่อหลอมทางความคิด และความเชื่อที่แตกต่างกันไป การรับรู้ที่ผิดพลาดและความคิดแบบอคติ ส่งผลให้การเจรจาไกล่เกลี่ยไม่ประสบความสำเร็จ หรือทำให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการเจรจา ดังนั้น การจัดการกับการรับรู้และความคิดแบบอคติควรทำอย่างไร เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันและไม่เกิดความผิดพลาด แนวทางที่สามารถนำมาใช้ได้คือการปรับเปลี่ยนมุมมอง (Reframing) เป็นด้านบวกและใช้การสื่อสารที่ดี ด้วยการตั้งคำถามที่มีความชัดเจน การฟังอย่างตั้งใจ และการเอาใจเขามาใส่ใจเรา หรือในงานวิจัยเรื่อง “ผลของการใช้กิจกรรมลดอคติตามแนวคิดพุทธวัฒนธรรมศึกษา ที่มีต่อเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย” (สุรไกร นันทบุรณย์, วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2558 : 139-154) ที่ได้ทำการศึกษาเพื่ออคติอันจะพึงเกิดขึ้น โดยใช้วิธีการ (1) เปรียบเทียบความเข้าใจในความหลากหลายทาง เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนระหว่างก่อนสอนและหลังสอน (2) รวมทั้งศึกษาการเปลี่ยนแปลงของความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ,ศาสนา และ วัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของ

นักเรียน ซึ่งในประเด็นของการศึกษามองว่าอคติเป็นส่วนเติมเต็มทำให้เกิดความเกลียดชัง การลดอคติจึงเป็นเป้าหมายปลายทางเพื่อลดทอนความรุนแรงหรือแนวคิดที่จะสร้างการใช้ความรุนแรง โดยมองไปที่ การรับรู้ที่ผิดพลาดและความคิดแบบอคติในการเจรจาไกล่เกลี่ย : จัดการอย่างไรดี ? เจรจาไกล่เกลี่ย เนื่องจากมนุษย์ผ่านกระบวนการหล่อหลอมทางความคิด ความเชื่อที่แตกต่างกันไป, การรับรู้ที่ผิดพลาดและความคิดแบบอคติ ส่งผลให้การเจรจาไกล่เกลี่ยอาจไม่ประสบความสำเร็จ หรือทำให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการเจรจา ดังนั้น การจัดการกับการรับรู้และความคิดแบบอคติควรทำอย่างไรเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน และไม่เกิดความผิดพลาด

จากภาพรวมสะท้อนคิดให้เห็นว่าอคติ เป็นสิ่งที่ควรละ หรือผู้นำ สื่อ หรือสมาชิกในสังคมพึงระมัดระวัง โดยเมื่อต้องสื่อสาร หรือสร้างวาทะกรรม หรือชุดความคิดความเชื่อใด ต้องระมัดระวัง หรือพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อป้องกันเหตุอันเกิดจากอคติ (ความลำเอียง **ความเข้าใจซึ่งกันและกัน** อันเป็นสิ่งพึงเว้นขาด) นอกจากนี้ยังมีวิธีแก้ไข หรือป้องกัน โดยใช้หลักที่เรียกว่า “เกณฑ์วินิจฉัยด้วยปัญญา” ที่เรียกว่า “กาลามสูตร” [อง.ทศ. (ไทย) 20/60-66/22๕-263, กาลามะ เป็นชื่อของพวกกษัตริย์ชาวเกสบุตรตนิคม (อง.ต.ก.อ. 2/66/202)] ในความหมายคือให้ใช้สติปัญญาของผู้รับข้อมูลอย่างเพียงพอ รอบด้าน ซึ่งตรงนี้เท่ากับว่า พระพุทธศาสนายอมรับเกณฑ์ความแตกต่างทางปัญญาของปัจเจก บุคคลในแต่ละคน และในเวลาเดียวกันก็ยอมรับความแตกต่างอย่างเป็นระบบด้วยการรับข้อมูลต้อง เป็นไปอย่างเพียงพอ ทั้งใช้ “เกณฑ์” ผ่าน “ตน” ทั้งในส่วนความรู้ประสบการณ์ และการแนะนำอย่างเพียงพอแล้ว จึงจะนำไปสู่การ รับ รู้ บริโภคข้อมูลข่าวสาร ซึ่งจะส่งผลเป็นความสงบ เย็น ทั้งจะก่อให้เกิดสันติทั้งในการรับ รู้ บริโภค และเสพ เพราะมีฉันทนั้นแล้ว จะกลายเป็นว่าถูกย้อมทาด้วยข้อมูลอันเป็นเท็จเช่น “ประทุษวาจา” ที่ถูกสร้าง และส่งเป็นสาร และสื่อข่าวสารออกไป ซึ่งส่งผลกระทบต่อข้อเท็จจริง ความเป็นจริง ดังปรากฏในปัจจุบัน

4. ความต้องการที่เกินกว่า “ขอบเขต” ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม นำไปสู่การสร้าง ความเกลียดชังผ่านประทุษวาจา

จากการศึกษาข้อมูลทีปรากฏจะทำให้เกิด แนวคิด หรือความคิดที่ปรากฏในเชิงสาธารณะ และนำไปสู่ การสร้างชุดความเชื่อทั้งในเชิงการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

1. ความต้องการในผลประโยชน์ นำไปสู่การสร้างความรุนแรงผ่านประทุษวาจาเป็นเบื้องต้น ครั้ง พุทธกาล ความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา ทำให้กลุ่มความเชื่อศาสนาอื่นได้รับผลกระทบ เพราะเป็นฐานมวลชนเดียวกัน แปลว่าแย่งลูกค้ากัน การใช้ความตายของนางสุนทรีเป็นเครื่องมือ ใส่ร้ายป้ายสี จากผลประโยชน์ที่เสียไปของกลุ่มศาสนาตรงกันข้าม จึงเกิดความคิดทวงคืนผลประโยชน์นั้น ทำให้คิดกำจัดด้วย “เล่ห์กล” โยนศพป้ายสี ความผิดว่า “ใครฆ่า” ดังกรณีความตายและศพในการชุมนุมที่ราชประสงค์ ใน **บริบท** การเมืองไทย ระหว่าง 10 เมษายน-พฤษภาคม 2553 ความตายและการฆ่านั้น จึงมีนัยยะของผลประโยชน์ และเสียประโยชน์ด้วย แปลง่าย ๆ ศพมีนัยยะเป็นผลประโยชน์ ความตายมีผลประโยชน์เป็นความ “เสื่อม” เกลียดชังต่อความเชื่อของอีกฝ่ายหนึ่ง ผลประโยชน์ในอำนาจ และผลได้ ทำให้มนุษย์ต้องลงทุนแย่งชิงเพื่อให้ได้มาซึ่ง “อำนาจ-ผลประโยชน์” หรือการช่วงชิงผลประโยชน์ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ ดินแดน นั้น โดยไม่

จำกัดวิธีการ แม้กระทั่งทำคนให้ “ตาย” ดังกรณีประเด็นความขัดกันต่อความตายของ ผู้นำทางการทหารในอิหร่าน และนำไปสู่ความขัดแย้งและการเผชิญหน้า หรือกรณีในพระสูตรเรื่องสุนทรียสูตร “จึงได้จ้างนักเลงให้ฆ่านาง แล้วหมกไว้ในคูรอบ พระเชตะวันนั่นเอง” [เทียบเคียงจาก พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย อุทาน [4.เมฆยวรรค] 8. สุนทรียสูตร (ไทย) 25/38/246-250]

2. ความโลภ ในผลประโยชน์ อำนาจ หมายถึง การแสวงหาผลประโยชน์ และอำนาจโดยไม่จำกัดวิธี การสร้างเหตุการณ์เพื่อใช้เหตุการณ์เป็นเครื่องต่อรอง ใช้ความเท็จลดทอนความจริง ความตายถูกทำให้เป็นเงื่อนไข เพื่อเป็นเครื่องมือของอีกฝ่าย เพื่อคุกคาม ช่มชู้ รวมไปถึง การยุติผลได้ของอีกฝ่าย เราจึงเห็นความตายถูกยกมาเป็นประเด็นทางการเมือง ลดทอนความน่าเชื่อถือของอีกฝ่าย ความตายถูกทำให้เป็นเครื่องมือในการยุติบทบาท หรือพฤติกรรม การกระทำของอีกฝ่าย ความตาย หรือความรุนแรงจึงเป็นจุดเริ่มของปัญหา และไม่มีทีท่าที่จะสรุปจบ หรือแก้ปัญหาได้อย่างถาวร แต่จะเป็น “ตราบาป” เพื่อผลประโยชน์ อำนาจ ที่ถูกบันทึกไว้เป็นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์

3. การใช้ข้อมูลอันเป็นเท็จ นำไปสู่ความเกลียดชังผ่านข้อมูลเท็จนั้น จำเพาะไปที่ความตายเป็นสถานการณ์ที่ถูกสร้าง จึงเป็นส่วนสร้างทั้งจริงและเท็จ เพื่อเป็นคำตอบรวมของเหตุการณ์ จะเป็นไปได้อย่างไรที่จะฆ่าจากที่อื่น แล้วแบกศพมาทิ้งที่นี่ ฟังดูเหมือนสำนวนที่ใช้กันเช่น กรณีวัดปทุม ฯ

“....วัดปทุมวนารามราชวรวิหาร หรือที่นิยมเรียกสั้นๆ ว่า วัดปทุมฯ เป็นวัดที่น่าสนใจมาก เป็นวัดเก่าแก่กลางกรุง สร้างสมัย ร.4 เป็นวัดธรรมยุติ เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ระหว่างการสลายการชุมนุมที่แยกราชประสงค์ ในปี พ.ศ. 2553 ที่ว่ากันว่ามีคนถูกยิงเสียชีวิต 99 ศพนั้น วัดปทุมฯ แห่งนี้ถูกใช้เป็น "เขตอภัยทาน" เพื่อรับผู้ได้รับบาดเจ็บเข้ามาหลบภัย ในวันที่ 19 พฤษภาคม 2553 มีผู้ถูกยิงเสียชีวิตภายในวัด 6 ราย ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2556 ศาลระบุว่าทั้ง 6 รายถึงแก่ความตายเพราะถูกยิงด้วยกระสุนปืนความเร็วสูงจากทหาร ซึ่งประจำการอยู่บนรางรถไฟฟ้าบีทีเอส บริเวณระหว่างถนนพระราม 1 และหน้าวัดปทุมฯ วัดปทุมฯเป็นวัดที่ไม่มีการจัดงานศพ และไม่มีเมรุเผาศพ...” (ศาสนวิทยา ดร.ศิลป์ชัย เชาวน์เจริญรัตน์,ออนไลน์ สืบค้น 18 สิงหาคม 2562)

ประเด็นในการใส่ความ ถูกสร้างด้วยการสื่อสารสาธารณะ การโพนทะนา ประหนึ่งว่า อีกฝ่ายเป็นผู้ถูกกระทำ รวมไปถึงกรณีโศกนาฏกรรมความตาย ของเสื่อเหลือง เสื่อแดงในสถานการณ์การชุมนุมทางการเมืองในประเทศไทย

“วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2553 มีประชาชนเสียชีวิต 98 ศพ บาดเจ็บ 1,978 คน รวมทั้งล่าสุด เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาประกาศใช้ กฎอัยการศึกและกองทัพทำการรัฐประหารเกิดความเสียหายในด้านเศรษฐกิจอย่างรุนแรงมากกว่า 750,000 ล้านบาท ค่าเงินบาทลดลงร้อยละ 4.6 ต่ำสุดในรอบสามปี ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ลดลง ร้อยละ 9.1 ด้านการท่องเที่ยว ลดลงร้อยละ 60 นักลงทุนต่างชาติได้ถอนเงิน 5,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อเป็นการประท้วง” (อำนาจ สุชี,2560 : 9-11)

ประเด็นและข้อมูลที่ยกมาล้วนถูกนำมาเป็นเครื่องมือเป็นประเด็นโต้แย้งทางการเมือง (เอกพล ญัฐพัชรนันท์, 2558 : 85-128) ความตายในสถานการณ์ทางการเมือง เมื่อเดือนตุลาคม 2516 และ 2518 ล้วนมีแนวคิดโต้แย้งฝ่าย โดยมียุทธศาสตร์เป็น “ได้-เสีย” ส่วนใครได้เสียเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ดังกรณีความตายในเหตุการณ์ปฏิวัติวัฒนธรรมของจีน (Cultural Revolution, 1966-1976, Michael Schoenhals, 1996) ความตายในเหตุการณ์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในกัมพูชา (Genocide in Cambodia, 1975-1979, David P. Chandler, 1991) การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในรวันดา (Genocide in Rwanda, 7 April – 15 July 1994/ Longman, Timothy, 2010) ล้วนเป็นข้อเท็จจริง แต่อีกนัยหนึ่งเป็นเครื่องมือในการสื่อสารสาธารณะเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับอีกฝ่ายหนึ่ง ดังนั้นความตายของสุนทรีย์ จึงเป็นความจริงว่า ความตายนั้นถูกออกแบบมาให้ตายในสถานการณ์ของการแข่งขัน และการช่วงชิงผลประโยชน์ในนามองค์กรคู่แข่ง แต่อีกนัยหนึ่งถูกทำให้เป็นเครื่องมือของอีกฝ่ายในการสร้างความชอบธรรม และลดความชอบธรรมให้กับอีกฝ่ายหนึ่งไปพร้อมกันด้วย

4. การสร้างข้อมูลเท็จ จนนำไปสู่วาทกรรมเกลียดชัง แนวคิดในเรื่อง ทฤษฎีสมคบคิด (Conspiracy Theory) ที่มีนัยยะของการสมรู้ร่วมกระทำ ช่วยกันกระทำ หรือสร้างสถานการณ์ร่วมกัน “...ระบบความคิดของคนหรือกลุ่มคนที่น่าเหตุการณ์หรือเรื่องเล่ามาเชื่อมโยงเข้าด้วยกันเพื่อมีวัตถุประสงค์หนึ่งใดที่จะให้คุณ-โทษ ประโยชน์ หรือความเสียหายแก่บุคคล กลุ่มบุคคลโดยมีข้อเท็จจริงเพียงบางส่วนหรือจะมีเหตุผลความเชื่อบางส่วนมาสนับสนุนทั้งในบริบทของสังคม วัฒนธรรม ศาสนาและการเมือง...” (เฉลิมพล พลมุข, 2561) ดังกรณีที่มีเหตุการณ์ “...เรื่องราวในอดีตกาลที่ผ่านมาที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับทฤษฎีสมคบคิดในต่างประเทศ อาทิ นักบินอวกาศ บัลซ อัลดริน และนีล อาร์มสตรอง ในโครงการอะพอลโลที่เหยียบดวงจันทร์เมื่อ ปี พ.ศ. 2511 เป็นเรื่องลวง ฮิตเลอร์ และเอลวิส เพรสลีย์ ยังไม่ตายแต่ถูกมนุษย์ต่างดาวนำตัวไปนอกโลก ปริศนาการลอบสังหารของประธานาธิบดีคนที่ 35 จอห์น เอฟ. เคนเนดี ที่มีอายุน้อยที่สุดของสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2506 เจ้าของวาทะ “จงอย่าถามว่าประเทศชาติจะให้อะไรแก่ท่าน แต่จงถามตัวท่านเองว่าท่านทำอะไรให้ประเทศชาติ” หรือโลกอาจจะแตกในเร็ววันนี้เนื่องด้วยจะมีก้อนอุกกาบาตขนาดใหญ่เข้ามาในวงโคจรของโลกของเรา...” และมีข้อมูลอันเป็นสถิติรวมว่า “...มีนักวิจัยด้านรัฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัย Miami ที่นำโดย Joseph E. Uscinski และ Joseph M. Parent ที่ได้เขียนหนังสือเรื่อง American Conspiracy Theories ในปี 2014 ที่ได้สำรวจคนอเมริกาพบว่า 3 ใน 4 เคยเชื่อว่า “โอบามา” ไม่ได้เป็นคนอเมริกัน และเหตุการณ์ 9/11 คนที่จับระดับปริญญาตรีเชื่อในเรื่องดังกล่าว 23 %...” (เฉลิมพล พลมุข, 2561) ทั้งหมดที่ยกมาเป็นการสะท้อนข้อมูลของความจริงที่ถูกจัดสร้างขึ้น ส่วนเป็นเท็จเป็นจริง ข้อมูลของความจริงจะเป็นผู้ยืนยันความจริงด้วยความจริงนั้น

ดังนั้นเมื่อกล่าวโดยสรุป ผลประโยชน์ที่ขัดกัน ทำให้เกิดการแข่งขัน ช่วงชิงผลประโยชน์ด้วยวิธีการที่ไม่สุจริต การใช้ชีวิตคนอื่นมาทำสร้างเงื่อนไขเป็น “ความตาย” กรณีสหรัฐอเมริกา และอิหร่านใช้ผลของความตายของผู้นำทางการเมืองของอิหร่านมาสร้างเงื่อนไขโดยมีเป้าหมายเป็นผลประโยชน์ของตัวเอง ผลจึงกลายเป็นความรุนแรง ความตายและความรุนแรงต่อเนื่อง โดยมีผลประโยชน์ในด้านต่างๆ เป็นฉากหลังกำกับอยู่ รวมทั้งการสร้างประทุษจากกล่าวร้ายให้ร้ายต่อกัน จนกลายเป็นความเกลียดชังระหว่างโลกสองขั้วดังปรากฏในปัจจุบัน

5. พุทธวิธีการสื่อสาร เพื่อไม่ให้เกิดประทุษวาจา กับจัดการความรุนแรงด้านข้อมูลข่าวสาร

เหตุการณ์อันเป็นแนวคิด และพุทธพจน์ เกิดขึ้นด้วยการสอนในลักษณะอุปมาอุปไมยแก่กัวยราชกุมาร ดังปรากฏเป็นหลักฐานใน อภัยราชกุมารสูตร เรื่องอภัยราชกุมาร อภัยราชกุมารสูตร พระไตรปิฎก เล่มที่ 13 มัชฌิมนิกาย มัชฌิมป็นณาสก์ โดยมีเนื้อความที่เนื่องด้วยเหตุการณ์ที่อภัยราชกุมาร โต้ว่าที่กับพระพุทเจ้า และยกว่าข้อความใดจะสื่อสารอย่างไร ช่วงใด ซึ่งพระพุทเจ้าก็เฉลยตอบจนอภัยราชกุมารศรัทธาในพระพุทศาสนา โดยแนวตอบต่อคำถามของพระพุทเจ้าเป็นพุทธวิธีที่ถูกนำมาอธิบายตีความว่าเป็นพุทธวิธีการสื่อสารของพระพุทเจ้าและพระพุทศาสนาแต่ครั้งพุทกาลและตีความร่วมสมัยได้ว่าเป็นการลดความรุนแรงและลดประทุษวาจาได้ด้วย โดยคำถามและคำตอบที่ว่า

วิธี	พุทธวิธีการสื่อสารของพระพุทเจ้า	ลักษณะการสื่อสาร	ผลคาดหวังจากการสื่อสาร
1	วาจาใดไม่จริง ไม่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ และไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจของคนอื่น ก็ไม่กล่าววาจานั้น	จริง/ไม่แท้/ไม่มีประโยชน์/ไม่เป็นที่ชอบใจ/ไม่พูด (ไม่สื่อสาร)	-ลดความรุนแรง -ลดการใช้คำประทุษวาจา
2	คำใดจริงแท้ ประกอบด้วยประโยชน์ และไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจของคนอื่น ตถาคตย่อมรู้กาลที่จะกล่าวคำนั้น	จริง/จริงแท้/มีประโยชน์/คนไม่ชอบ/เลือกที่จะพูด (เลือกสื่อสาร)	-ลดความรุนแรง -ลดการใช้คำประทุษวาจา -ลดความเข้าใจผิด
3	คำใดไม่จริง ไม่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ และเป็นที่รัก เป็นที่พอใจของคนอื่น ตถาคตก็ไม่กล่าวคำนั้น	ไม่จริง/ไม่แท้/ไม่มีประโยชน์/คนชอบ/เป็นที่พอใจ/ไม่พูด (ไม่สื่อสาร)	-ลดความรุนแรง -ลดการใช้คำประทุษวาจา -ลดการเผชิญหน้า/รุนแรง
4	คำใดจริงแท้ ประกอบด้วยประโยชน์ และเป็นที่รัก เป็นที่พอใจของคนอื่น ตถาคตย่อมรู้กาลที่จะกล่าววาจานั้น ทั้งนี้เพราะตถาคตมีความอนุเคราะห์ในสัตว์ทั้งหลาย”	จริง/จริงแท้/มีประโยชน์/คนชอบใจ/เลือกที่จะพูด (เลือกสื่อสาร/พิจารณา นำเสนออย่างรอบคอบ)	-ลดความรุนแรง -ลดการใช้คำประทุษวาจา -ลดความเข้าใจผิด -สร้างมิตรภาพ -สันติสุขในการอยู่ร่วมกัน

ตาราง 1 เปรียบเทียบแนวคิดที่ปรากฏในบทสนทนาระหว่างพระพุทเจ้ากับอภัยราชกุมาร ในอภัยราชกุมารสูตร เรื่องอภัยราชกุมาร พระไตรปิฎก เล่มที่ 13 พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 5 มัชฌิมนิกาย มัชฌิมป็นณาสก์

จากพุทธพจน์ข้างต้น แบ่งออกได้เป็น 4 ข้อ และมี 2 ประเด็น โดยแบ่งเป็นเป็นพุทธวิธีในการสื่อสารเป็น 2 แนวทาง (1) ไม่สื่อสารเลย หรือไม่สื่อสารต่อ นำไปพูดซ้ำ ทำซ้ำ เมื่อตรวจสอบได้แล้วว่า สิ่งนั้นไม่จริง ไม่มีประโยชน์ (2) เลือกที่จะสื่อสารหรือกล่าวตามโอกาสและสถานการณ์ ซึ่งทั้ง 4 วิธี 2 แนวทางหลัก จำแนกลงเป็นรายละเอียดได้ คือ

1. วิธีที่หนึ่งเลือกที่จะสื่อสาร หมายถึง ใช้เกณฑ์ในการวินิจฉัยอย่างรอบคอบ จึงนำเสนอ คือ การเลือกสื่อสารสื่อสาร พูดต่อ นำไปบอกต่อ หรือการทำซ้ำข้อมูลเพื่อยืนยัน ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ เป็นความจริง หัวใจสำคัญต้องเลือกที่จะสื่อสารให้ถูกต้องกับสมัยกาลและเวลา ถึงจะถือว่าเป็นการสื่อสารที่ถูกต้อง โดยสรุป

จะตรัสคำที่เป็นจริง มีประโยชน์ ถึงแม้จะไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจ ก็ตรัส เพียงแต่ต้องมีกาลอันเหมาะสม และความอนุเคราะห์เป็นหลักยึดเท่านั้น เกณฑ์ในการวินิจฉัยในการเลือกที่จะสื่อสารนั้นต้องเป็นไปตามความจริง ที่เป็นความจริงแท้ เป็นความจริงที่บริสุทธิ์ไม่มีผลประโยชน์ หรือเคลือบแฝง เมื่อนำเสนอไปแล้ว คนฟังใจชอบใจ และเห็นด้วย รวมทั้งเป็นประโยชน์ทั้งในเชิงบุคคล หมู่คณะ และผลประโยชน์ในองค์รวม เกณฑ์ทางพระพุทธศาสนาในการสื่อสาร เมื่อเหมาะโอกาสและสถานการณ์เหมาะสม จึงเลือกที่จะตรัส หรือสื่อสารตามเกณฑ์ในข้อที่ 1 เลือกที่จะสื่อสารโดยคาดหวัง เป็นความรู้ ความเข้าใจ และไม่ส่งผลกระทบต่อในทางขัดแย้ง

2. วิธีที่สองเลือกที่จะไม่สื่อสาร หมายถึง การใช้เกณฑ์ในการวินิจฉัย โดยมองไปที่ตัวสาร เป็นความจริงหรือไม่ เป็นความจริงบางส่วน หรือเป็นความจริงที่มีผลประโยชน์แอบแฝง แม้คนส่วนใหญ่จะชอบใจหรือไม่ชอบใจ แต่สิ่งที่สำคัญ คือยึดผลประโยชน์เป็นสำคัญในการสื่อสาร เมื่อไม่สอดคล้องกับเกณฑ์เหล่านี้ วิธีการทางพระพุทธศาสนา คือไม่นำเสนอ ไม่เผยแพร่ ไม่สื่อสารต่อ อันจะเป็นเหตุนำไปสู่ความเข้าใจผิด หรือคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง อันจะส่งผลเสียมากกว่าผลดี จึงควรเว้น งด หรือไม่กระทำให้เกิดผลจากการสื่อสารนั้น

ทำไมการพูดความจริง และประกอบด้วยประโยชน์ จึงต้องรู้จักกาลเวลา และความมีเมตตาธรรม

ในประเด็นนี้ มองเห็นได้ไม่ยาก เพียงแต่ท่านถามตัวท่านเองว่า อยากฟังเรื่องที่ไมจริงไหม คำตอบที่ได้รับจะออกมาทำนองเดียวกันว่าไม่ และลองถามต่อว่า แม้จะเป็นเรื่องจริง แต่ไม่มีประโยชน์ อยากฟังไหม คำตอบจะออกมาตรงกันว่าไม่ และลองถามคำถามสุดท้ายว่า ถึงแม้จะเป็นความจริง มีประโยชน์ ถ้าผู้พูดนำมาพูดในเวลาที่ท่านไม่อยากฟัง และพูดด้วยลักษณะทำนองเหยียดหยาม ท่านจะฟังไหม คำตอบก็ออกมาในทำนองเดียวกันว่าไม่

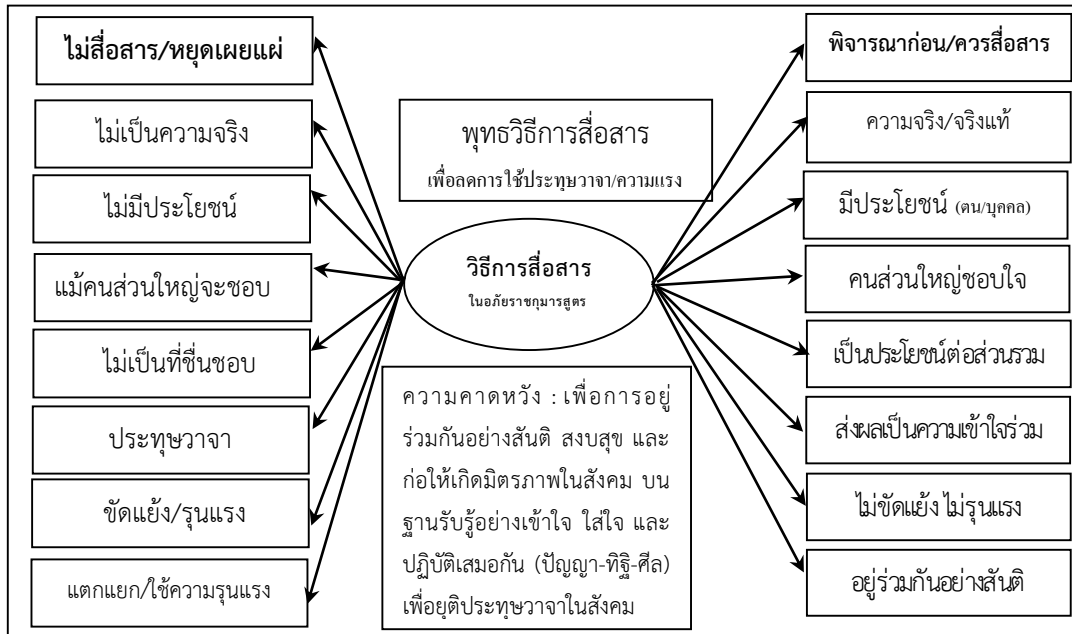
เมื่อท่านไม่อยากฟัง และคนพูดยังอยากพูดให้ท่านฟัง ท่านจะรู้สึกอย่างไร คำตอบที่ได้คงหนีไม่พ้นว่าเบื่อหน่าย และรำคาญ หงุดหงิด อันเป็นลักษณะของการมีโทษะในที่สุด

เมื่อเป็นลักษณะนี้ก็พออนุมานได้ว่า คำพูดที่ไม่จริง หรือจริงแต่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ประกอบกับผู้พูดไม่มีจิตเมตตาในการพูด คงจะได้รับการตอบโต้ในทางลบจากผู้ฟัง และในบางรายถ้ายังพูดในสิ่งที่คนฟังเบื่อหน่ายรำคาญบ่อยๆ อาจได้รับคำตำหนิหรือประชดประชันจากผู้ฟังเป็นการตอบโต้ได้ และที่ยิ่งไปกว่านี้ ถ้าคำพูดที่ไม่จริง ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ใครคนใดคนหนึ่ง บ่อยเข้าและรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนถึงขั้นเลยขีดความอดทน ผู้พูดอาจได้รับอันตรายจากการพูดในทำนองนี้ได้ ที่เรียกว่า โฆษณภัย หรือภัยอันเกิดจากการพูด

สถานการณ์ในปัจจุบัน คนที่ควรระวังเกี่ยวกับการพูดมากที่สุดในสังคมไทยก็คือ นักการเมือง และคนฟังที่เลือกข้างทางการเมืองข้างใดข้างหนึ่ง ควรอย่างยิ่งจะได้ยึดแนวทางการพูด และไม่พูดดั่งกล่าวแล้วข้างต้น เพื่อประโยชน์อันเป็นปัจเจกของตนเอง และของพรรคที่ตนสังกัด เพราะถ้าขึ้นพูดแบบกลอนพาไปในทุกเรื่อง หรือแม้กระทั่งในบางเรื่อง แต่เป็นบางเรื่องที่สำคัญและทำให้คนอื่นไม่พอใจ ก็เกิดอันตรายทั้งแก่ตนเอง และพรรคที่สังกัดได้เช่นกัน

จริงอยู่ ในการปราศรัยทางการเมืองในบางครั้งยากที่จะแยกออกได้ว่าเรื่องมีประโยชน์ และไม่มีประโยชน์ ไม่ต้องพูดถึงว่าจริงหรือไม่จริง ซึ่งยากกว่าที่จะบอกว่ามีประโยชน์ จากคำพูดในการปราศรัยหาเสียงทางการเมืองที่มุ่งตอบโต้คู่แข่ง และมุ่งโน้มน้าวให้ประชาชนเชื่อและเลือกตัวเอง เป็นการยากที่นักการเมืองจะ

มีเวลาคิด และไตร่ตรองหาเหตุผลว่าสิ่งใดควรพูด และไม่ควรพูด จึงทำให้นักการเมืองหรือแม้กระทั่งกองเชียร์ นักการเมืองที่ยืนคนละข้าง จะละเว้นไม่พูดในทำนองกระทบกระทั่งเทียบผู้อื่น และเมื่อมีการกระทบกระทั่งเทียบก็ หนีไม่พ้นการปะทะคารม และเอาชนะกันด้วยวาจา อันเป็นบ่อเกิดแห่งความแตกแยกเพิ่มขึ้น และเมื่อเป็น เช่นนั้นนโยบายปรองดองจะเกิดขึ้นได้จริงหรือ

ภาพที่ 2 การตีความพุทธวิธีการสื่อสารจากบทสนทนาระหว่างพระพุทธเจ้ากับอภิราชกุมาร ในอภิราชกุมารสูตร เรื่องอภิราชกุมาร พระไตรปิฎก เล่มที่ 13 พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 5 มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก

6.พุทธวิธีการประยุกต์ “ตัวแบบ” ใช้วิธีการสื่อสารตามแนวพุทธ เพื่อลดการสร้างประทุษวาจา

การนำมาประยุกต์ใช้ “ตัวช่วย” ต่อความจริง (หรือไม่จริง) มีความสำคัญ การอ่าน การฟัง และการถาม อย่างรอบด้านจนมีข้อมูลอย่างเพียงพอจึงเป็นการช่วยคัดกรองข้อมูลที่เป็นทั้ง จริงและเท็จได้ การใช้เกณฑ์วินิจฉัยผ่านข้อมูลทำให้เราเห็นความจริงเชิงประจักษ์ได้อย่าง เป็นระบบมากขึ้น รวมไปถึงพยายามสร้างองค์ความรู้ร่วมที่จะเรียกว่า “ประชาสังคม” ก็จะเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง ก่อให้เกิดแรงขับ หรือนำไปสู่การขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ ซึ่งตัวแบบที่ใช้ในครั้งพุทธกาล สามารถนำมาประยุกต์ต่อการคัดกรองสื่อและใช้เกณฑ์อย่างเป็นระบบ บนหลักของความเป็นสื่อและผู้รับสื่อที่ว่า

1.ความจริง หมายถึง สื่อต้องสร้างความจริง ยันต่อความจริง การจะสร้างสื่อ ผลิตสื่อ สื่อสารสาธารณะ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือความจริง ต้องเป็นความจริงในเชิงประจักษ์รอบด้าน และก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในเชิงบุคคลและส่วนรวม ส่วนผู้เสพสื่อ ฟังใช้สติปัญญาไตร่ตรองให้มาก เป็นระบบ และมองไปที่ประโยชน์ คุณโทษ อย่างรอบด้านเพียงพอต่อการเสพสื่อ ตามความจริงชุดดังกล่าว จึงค่อยเชื่อและปฏิบัติตาม เพราะทัศนคติทางพุทธศาสนาไม่ได้มองประโยชน์อย่างเดียว แต่มุ่งไปถึงองค์คุณที่จะเข้าถึงเป้าหมายด้วย ดังที่พระพุทธเจ้ากล่าวเป็นพุทธพจน์ในสิ่งที่พุทธองค์จะตรัสสอนว่า “ต้องดี มีประโยชน์ คนชอบและเป็นไปเพื่อประโยชน์ตาม

เป้าหมายทางศาสนา” (ม.ม. (ไทย) 13/83-87/84-90, อภยราชกุมารสูตร) เมื่อใดก็ตามที่ชาวพุทธจะดำเนินการใด ๆ หรือการจะสื่อสารใด ชาวพุทธจะต้องรับข้อมูลและสื่อสารข้อมูลอย่างระมัดระวัง เช่น การใช้ความจริง ยืนยันต่อความจริงนั้น (สัจจะ) เป็นความจริงแท้ หรือใช้ความจริงต่อสู้ความไม่จริง เป็นพุทธวิธีเกิดขึ้นครั้งพุทธกาล พร้อมต่อสู้ด้วยวิธีการ “คนที่ชอบกล่าวคำไม่จริง หรือคนที่ทำความชั่วแล้วกล่าวว่า “ฉันไม่ได้ทำ” ต่างก็ตกนรก” (ขุ.อุ. (ไทย) 25/38/246-250) ในทางพระพุทธศาสนาใช้กลวิธีในการยุติความรุนแรงจากการสื่อสาร ด้วยความจริงแท้ (สัจจะ) ดังวัตรปฏิบัติของพระพุทธเจ้าที่ว่า “ธรรมชาติของตถาคต-ย่อมไม่ทำบาปแม้ในทีล็บ” (ขุ.ป. (ไทย) 31/121/185-สมันตจักขุ) ธรรมชาติเหล่านี้ย่อมเป็นหลักฐานที่ประจักษ์ทั้งในเชิงบุคคล เหมือนสัตว์กินพืชย่อมไม่กินเนื้อ พระพุทธศาสนาใช้ธรรมชาตินี้เป็นเครื่องป้องกันและรักษาความจริงเชิงประจักษ์ให้ปรากฏต่อสาธารณะ จากเหตุการณ์ของสุนทรี สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ได้คือ ให้ใช้ความจริง ต่อสู้กับความไม่จริง ด้วยความมุ่งมั่นและเข้มแข็ง ที่จะต้องอดทนรอ และยืนยันความจริงอย่างถึงที่สุด ซึ่งสามารถใช้ได้ในทุกสถานการณ์ทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เป็นต้น

2. ความเข้าใจ การวางท่าที่เป็นกลาง หมายถึง สื่อต้องสื่อในตัวตนนั้น จนผู้รับสารเกิดความเข้าใจต่อความจริงนั้น อย่างชัดเจน ตรงไป ตรงมา ไม่ปิดบังอำพราง ซ่อนเร้น เพื่อหวังผลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การสื่อสารจึงเป็นประโยชน์ในการให้ความรู้ สร้างความจริง อันจะส่งผลต่อพฤติกรรมที่เป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปทางใดทางหนึ่งบนฐานของความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง อันมีผลกลายเป็นความสงบ สันติตาม เมื่อสื่อให้ข้อมูลที่เป็นกลางผู้เสพ ก็มีฐานคิดที่เปรียบเทียบจนนำไปสู่ความเข้าใจ และกำหนดท่าที ที่เป็นกลางต่อการรับสื่อนั้นอย่างตรงไปตรงมา และเป็นกลางด้วยเช่นกัน

3. ความรับผิดชอบต่อความจริง หมายถึง สื่อจะนำเสนอสิ่งใด ๆ ไป ควรมีหลักการที่เป็นความรับผิดชอบในเบื้องต้นว่า จริง ถูก ดี มีประโยชน์ จึงนำเสนออย่างรับผิดชอบในตัวตนที่เสนอออกไป และผลที่จะเกิดขึ้น กล่าวคือจะไม่ไปก่ออาชญาทางความคิดด้วยการให้ข้อมูล ที่เป็นเท็จ หรือจริงแต่ไม่มีประโยชน์ ทั้งระดับบุคคลและสังคม ทั้งก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง และต้องส่งต่อไปถึงความรับผิดชอบ มีสำนึก ร่วมกันต่อข้อเท็จจริงของคนในสังคมด้วย ซึ่งไม่จำเพาะแต่สื่อ ผู้ผลิตสื่อ แต่หมายถึงสมาชิกในองค์กรรวมของสังคมทั้งหมดด้วย

4. ความรัก / ความเมตตา / มิตรภาพ สิ่ง ที่สำคัญที่สุดคือ การจะสื่อสารสิ่งใด ๆ ก็ตาม ต้องเกิดจากความรัก เมตตา และมิตรภาพ ที่จะให้ความจริงที่เป็นความจริงแท้ มีประโยชน์ เพื่อหวังผลเป็นความเข้าใจที่ถูกต้อง ซ้ำผิด บอกถูกในสิ่งที่เป็นประโยชน์และก่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างมีความหมายและ เป็นพลังทางบวกในการดำเนินชีวิต กลายเป็นความรักความเมตตาต่อกัน แม้จะต่างทัศนะความคิด แตกต่างทางความเชื่อ แต่เมื่อถึงที่สุดเขาเหล่านั้นคือมนุษย์ร่วมสังคมประชาชาติด้วยกัน การสื่อสารด้วยความจริง ตามหลักพุทธวิธีการสื่อสาร “เกณฑ์วินิจฉัยการสื่อสารตามแนวพุทธ” ที่พระพุทธเจ้าใช้ คือพระองค์ตรัส กล่าว สอน เทศน์ “สื่อสาร” ก็ต่อเมื่อ สื่อออกไปนั้น ต้อง “จริง ดี มีประโยชน์ เป็นที่พึงใจ เหมาะสมในการสื่อสารทั้งเวลาและคน” [ม.ม. (ไทย) 13/83-87/84-90, อภยราชกุมารสูตร] โดยอิงอยู่กับความรักความเมตตา ผลออกมา ก็จะเป็นมิตรภาพของการอยู่ร่วมกันในสังคมของมนุษย์ในองค์กรรวมเป็นที่สุด

6. สรุป

การสร้าง ความเชื่อมั่นที่ถูกต้อง ความเข้าใจที่ถูกต้อง จะไม่เป็นสาเหตุนำไปสู่ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนภายใต้กลไกของอคติ (ควรละ) ที่จะเป็นเหตุนำไปสู่ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน รวมไปถึงสมาชิก หากมีความหวงแหน (มัจฉริยะ-ควรละ) ทั้งในผลประโยชน์ชาติพันธุ์เผ่าพันธุ์ การสร้างสมดุลให้เกิดขึ้นภายใต้ ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง (ปัญญาเสมอกัน) จนกระทั่งเห็นเป็นความถูกต้องชอบธรรม ตามครรลองที่ควร เป็น (ทิวี่เสมอกัน) และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กฎหมายและกฎจริยธรรมทางสังคม (ศีลเสมอกัน) **พุทธวิธีการ สื่อสารตามหลักสัจจะ ที่ปรากฏในอภัยราชกุมารสูตร** รวมทั้งการยกหลักกาลามสูตร “เกณฑ์วินิจฉัยต่อความจริง” 10 ประการ ในพระพุทธศาสนาเพื่อมาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความจริง โดยมีเป้าหมายเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสงบสุข กลไกหรือวงจรที่จะนำไปสู่ความเกลียดชัง การสร้างประทุษวาจา เพื่อหวังผลเป็น ความเกลียดชัง ความรุนแรง และหรือการแตกแยกจึงจะไม่เกิดขึ้น โดยแนวคิดที่ยกมาในบทความนี้จึงเป็น พุทธวิธีหนึ่งในวิธีที่หลากหลายอันมีเป้าหมายเพื่อการลดความขัดแย้ง ลดความรุนแรง บนฐานของปัญญา เข้าใจถูกต้อง วางตน ที่เหมาะสมถูกต้อง เป็นบทสรุปเพื่อไม่เป็นเหตุนำไปสู่ความขัดกันทางด้านผลประโยชน์ ทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมได้ รู้ถูก รู้ชัด ปฏิบัติได้ภายใต้ความแตกต่างหลากหลายจึงเป็น ทางออกจากปัญหาประทุษวาจา สู่อุบัติความรุนแรง ชัดแย้งได้

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2559). ชาวเคิร์ดแห่งประเทศเคอร์ดิสถานผู้อาภัพ. *มติชน ออนไลน์*, 28 พฤศจิกายน 2559. ออนไลน์ https://www.matichon.co.th/columnists/news_301053 สืบค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2562.
- จันทร์หา เสงสมบุรณ์. (2556). การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติและหลักปฏิบัติเรื่องพุทธสันติวิธีกับอารยะขัดขืน ของชุมชนสันติอโศก. *วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. 20 (2) กรกฎาคม - ธันวาคม 2556 : 143-150.
- เฉลิมพล พลมุข. (2561). ทฤษฎีสัมคอบคิด. *มติชนออนไลน์* : วันที่ 19 เมษายน 2561 https://www.matichon.co.th/article/news_920097
- ชลลดา สัจจานิตย์. (2552). “มาตรการ NTBs; การกีดกันสำคัญต่อผู้ส่งออกไทย – Non-Tariff Barrers (NTBs) : Key Trade Barriers for Thai Exports”. *ศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 9 (2) กรกฎาคม-ธันวาคม 2552 : 125-134
- ชลัท ประเทืองรัตนนา. (2556). “การรับรู้ที่ผิดพลาดและความคิดแบบมีอคติ ในการเจรจาไกล่เกลี่ย : จัดการอย่างไรดี?”. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 13 (2) กรกฎาคม-ธันวาคม 2556 : 115-122.
- ตรี บุญเจือ. (2560). สื่อกับการจัดการความขัดแย้งต่อกรณี "วัดพระธรรมกาย" การศึกษาเชิงวิเคราะห์ประเมิน และพัฒนาเพื่อสังคมไทยยุค 4.0. *วารสารวิชาการ กสทช.* 2 (2560) : หน้า 498-524.
- พระมหาพรหมชา ฐมมหาโส. (2557). แนวโน้มบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า. *วารสาร*

- พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 21 (3) กันยายน-ธันวาคม 2557 : 29-54.
- พระระพิน พุทธิสารโ, (2554). ความรุนแรงครั้งพุทธกาล : กรณีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ศากยวงศ์. *สารนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุฒิชาดา จันทะคุณ เสรี ชัดเข้ม วิทวัส เพ็ญภู. (2562). อคติความสนใจ: “สิ่งที่ฉันเชื่อว่าเป็นความจริง”
วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล. 5 (1) มกราคม-มิถุนายน 2562 : 189-196.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย*. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรรณภางค์ มานะโชติพงษ์. (2557). มองเหลือง-แดง ผ่านข้อความคิดทางการเมือง. *วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์*. 32 (3) ธันวาคม 2557 : 31-68.
- วิไลวรรณ จงวิไลเกษม. (2560). “สื่อ (ไม่) ฆ่า: ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมในยุคดิจิทัล”. *วารสารศาสตร์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. 10 (3) กันยายน-ธันวาคม : 153-163.
- ศรีสุพร ช่วงสกุล. (2019). แนวคิดของธรรมยุติกนิกาย : เหตุผลนิยมและมนุษยนิยม. *วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 1 (2) : 54-81.
- สมหวัง แก้วสุฟอง. (2559).ระบบบรรณะ: ปัญหาและทางออก ในมุมมองของ มหาตมะ คานธี และ ดร. บี. อาร์ อัมเบดการ์. *วารสารปณิธาน*. 12 (2) กรกฎาคม - ธันวาคม 2559 : 121-139.
- สมหวัง แก้วสุฟอง. (2561). การดำรงอยู่ของระบบบรรณะในสังคมอินเดีย. *วารสารปณิธาน*. 14 (1) มกราคม - มิถุนายน 2561 : 115-134.
- สุรพศ ทวีศักดิ์. (2545). เหตุเกิด พ.ศ. 1 : วิเคราะห์กรณีปฐมสังคายนาและภิกษุณีสงฆ์ โดย เมตตานนโท ภิกขุ, *วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 9 (2) : 82-92.
- สุรไกร นันทบุรณย์,วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, (2558). “ผลของการใช้กิจกรรมลดอคติตามแนวคิดพุทธวัฒนธรรมศึกษา ที่มีต่อเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย”. *วารสารครุศาสตร์*.43 (1) มกราคม-มีนาคม 2558 : 139-154.
- อาชวีภุริชญ์ น้อมเนียน. (2017). แนวคิดทางสังคมเรื่องอาชีพจากมุมมองเรื่องบรรณะในศาสนาฮินดู *วารสารการบริหารการปกครอง*. 6 (1), : 31-60.
- อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว. (2557). “นวัตกรรมสื่อสังคมกับประชาคมออคติ”. *วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ* นิด้า. 1 (1) กรกฎาคม - ธันวาคม 2557 : 19-32.
- เอกพลณัฐ ณัฐพัถนันท์. (2558).การเมืองเสื้อสีกับการศึกษาขบวนการโต้กลับตามจารีตการศึกษาขบวนการทางสังคมและการเมือง. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. 27 (1) : 85-128.
- อำนาจ สุชี. (2560). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนบนวิกฤตความขัดแย้งทางการเมืองประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2549-2557. *วารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*. 15 (2) กรกฎาคม-ธันวาคม 2560: 9-32.
- Cobb, J. (March 14, 2016). "The Matter of Black Lives". The New Yorker.

- Chandler, David P. (1991). *The Tragedy of Cambodian History*. New Haven CT: Yale University Press.
- G.S. Harris. (1977). Ethnic Conflict and the Kurds. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, pp.118–120.
- Longman, Timothy (2010). *Christianity and Genocide in Rwanda*. New York: Cambridge University Press. Murray.
- Williamson; Woods, Kevin (2014). *The Iran-Iraq War: A Military and Strategic History* New York: Cambridge University Press.
- Michael Schoenhals, ed., (1996). *China's Cultural Revolution, 1966–1969: Not a Dinner Party*. Armonk, N.Y.: M.E. Sharpe.
- Mamdani, Mahmood (2002). *When Victims Become Killers: Colonialism, Nativism, and the Genocide in Rwanda*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Nate Cohn and Kevin Quealy. (June 10,2020). How Public Opinion Has Moved on Black Lives Matter. *The New York Times*.
- Yegar, Moshe (2002). *"Between integration and secession: The Muslim communities of the Southern Philippines, Southern Thailand, and Western Burma/Myanmar"*. Lanham. Lexington Books.